

Pavlovo propovijedanje

IVICA ČATIĆ*

UDK: 227.1
Izlaganje sa
znanstvenoga skupa
Primljeno:
30. listopada 2010.

* Dr. sc. Ivica Čatić,
Katolički bogoslovni
fakultet u Đakovu
Sveučilišta J. J.
Strossmayera u Osijeku,
P. Preradovića 17, p.p. 54,
31400 Đakovo, Hrvatska,
ivicat6@gmail.com

Sažetak: *S obzirom da je do izvornih Pavlovih propovijedi, osim onih u Djelima apostolskima koje su plod Lukine elaboracije, moguće ići jedino rekonstruiranjem iz njegovih poslanica, ovo izlaganje, pastoralnog usmjerenja, promatra istaknute momente Pavlove teološko-pastoralne misli u kojima počiva njegovo apostolsko djelovanje, a koje on sam naziva - propovijedanje.*

Kao prva oznaka njegova propovijedanja istaknuta je činjenica da Pavao nastoji što je moguće manje opterećivati svoj auditorij, tj. crkvenu zajednicu. Ovo se ogleda u njegovu zauzimanju da se obraćenicima iz poganstva ne nameće jaram židovskoga Zakona, nego da im je za ulaz u Crkvu dovoljno krštenje. Druga oznaka Pavlova stava jest nepopustljivost kada su u pitanju bitni elementi kršćanskoga života od kojih on ne odstupa ni po koju cijenu. Najbolja ilustracija jest ozbiljnost kojom shvaća i izlaže otajstvo krštenja i njegove učinke na krštenika u Rim 6-8: kršćaninov život stalni je hod u novini Duha ili ga nema! Iz ovoga, sasvim prirodno, proizlazi sljedeća oznaka Pavlova propovijedanja evanđelja: naglasak na moralnomu životu. Beskompromisno prokazujući i kritizirajući nedovoljne, življene moralne standarde u pojedinoj crkvenoj zajednici, on pokazuje Crkvu, u krajnjoj liniji, novom kozmičkom stvarnošću koja nužno zahtijeva i novi život članova zajednice.

Ovako promatrano, Pavlovo propovijedanje manifestira dinamičku napetost kojom crkvene zajednice, kojima se obraća želi povesti prema punini njihova određenja. Time, gledajući u pastoralnoj perspektivi, sam život zajednice postaje pouka onima koji je sa strane promatraju i svjedočanstvo novopridošlim članovima.

Ključne riječi: *Pavao, Pavlove poslanice, Pavlovo propovijedanje, kršćanski identitet, moralni život.*

Do izvornih Pavlovihi propovijedi, ako se izuzmu one u Dj, koje su plod Lukine teološke elaboracije, može se ići jedino rekonstruiranjem iz njegovih poslanica. No, Pavao je cijelo svoje apostolsko djelovanje nazivao propovijedanjem evanđelja. Zato nemamo razloga iz cjeline njegova pastoralnog djelovanja, napose iz glavnih odrednica poslanica, ne zaključivati o njegovu propovijedanju u užem smislu tog termina.

Ovdje smatram vrijednim istaknuti sljedeće elemente koji predstavljaju bitne momente Pavlove teološko-pastoralne misli.

1. Pavao svoj auditorij ne opterećuje bespotrebno

Kao primjer uzimam Pavlov redukcionizam u pitanju života zajednice. Ne samo da je poglavito zasluga njegova zauzimanja što obraćenicima iz poganstva nije nametnut jaram židovskoga Zakona, tako da im je za ulaz u Crkvu određeno samo krštenje, nego je i u provođenju odluka Jeruzalemskoga sabora (Dj 15,24-29) itekako išao na ruku članovima svoje zajednice. Iako je spomenuti sabor odredio minimum uvjeta i među njima uzdržavanje od mesa žrtvovana idolima, Pavao Korinćanima i Rimljanima dopušta kupovati meso na tržnici, bez da trebaju istraživati je li neko žrtvovano idolima ili nije (jer idoli ionako ne postoje – postoji samo živi Bog čija je zemlja i sve na njoj), uz uvjet da nije sigurno kako je to meso žrtvovano idolima i da to ne sablažnjava druge (1Kor 8; Rim 14).

2. Od bitnoga Pavao ne odstupa ni po koju cijenu

U Listri (Dj 14,8-20), nakon što je Pavao ozdravio uzetoga, umjesto uobičajene reakcije čuđenja i strahopoštovanja prisutnih, mnoštvo počinje obožavati apostole i pripremati se da im žrtvuje (14,13)! Do izražaja dolazi prava priroda poganskoga naroda kojemu je u prirodi tendencija divinizirati sve što ga nadilazi, ne bi li se dodvorio božanstvu i odobrovoljio ga.

Pavao odbija primiti takvu zahvalnost, upućuje im propovijed koja je uzor obraćanja primitivnim poganima, ali riskira njihovo protivljenje koje će kasnije rezultirati kamenovanjem. Nije li Pavao pretjerao? J. Holzner kaže: »Strahovita nesreća poganstva bila je baš u tomu što su Boga snizili na razinu čovjeka a čovjeka digli do visine božanstva. Izbrisali su granicu i beskrajni jaz između Stvoritelja i njegova stvora. To je čovjeka konačno dovelo do toga da je uništio u sebi sve što je ljudsko (npr. Kaligula, Neron itd.). Apoteoza rimskih careva bila je onda u punom jeku. (...) Osnovno zlo poganstva nije se dalo izliječiti bez snažne afirmacije Božjega veličanstva.«

3. Pritjelovljenje Kristu po krštenju – izvor novoga života

Pavao u Rim 6-8 želi pokazati kako krštenje u potpunosti preoblikuje čovjekovo postojanje: krštenje je pritjelovljenje Kristu, pri čemu krštenik umire grijehu, a otvara se novomu životu – to je život po Duhu!

Pavao čitateljima jasno i odlučno daje do znanja da je to kriterij kršćanskoga identiteta: ako po tijelu živite, umrijeti vam je, ako li pak Duhom usmrćujete tjelesna djela, živjet ćete. Svi koje vodi Duh Božji sinovi su Božji (Rim 8,13-14).

Kao da im je rekao: braćo i sestre, biti kršćanin ne znači paziti da budem malo bolji, ne znači promijeniti nešto u svojem životu nego – promijeniti život! Ne tjerati više po svom – umrijeti sebi i dopustiti Duhu da u meni začinja i donosi svoje plodove: *ljubav, radost, mir, velikodušnost, uslužnost, dobrotu, vjernost, blagost, uzdržljivost* (Gal 5,22-23). Ako to nije vaš život, vaša svakodnevica, sve i da sami sebe nazivate kršćanima, to ne ćete u stvarnosti biti.

Ovomu treba dodati jasnu razdvojnici koju je postavio u 1 Kor 1,18: besjeda o križu ludost je onima koji propadaju, a nama spašenicima sila je Božja.

Zbog toga što je postavio ovakvu jasnu razdvojnici i pomogao svojim čitateljima da shvate što bi kršćanstvo trebalo i biti, ali i da sebe prepoznaju – jesu li zaista spremni za življenje krštenja i onoga što ono znači, ili su u Crkvu došli radi nekog nejasna i nedefinirana religioznog osjećaja na kojemu žele i ostati – zbog toga Pavao može, kao što ćemo vidjeti u sljedećoj točki, inzistirati na moralnom životu svojih vjernika.

On uopće nije zabrinut da će ga netko nazvati moralizatorom. Za njega je življenje po impulsima Duha neizostavan dio kršćanskoga identiteta i oko moralnih zahtjeva za njega nije moglo biti spora.

To što će Crkva u kasnijim razdobljima vrludati amo-tamo pa tek u novije doba »otkriti« svoju pneumatološku dimenziju, ili će neki osjećati potrebu ići protiv moraliziranja, to samo pokazuje da nismo shvaćali kršćanstvo, križ i život po Duhu onako kako je to umio Pavao.

4. Moralni zahtjevi

Stručnjaci otkrivaju da je i prije prvoga napisanog spisa NZ-a, 1 Sol, Pavao tamošnjim kršćanima komunicirao ne samo kerigmu, nego i moralne zahtjeve. Osim što je sam tako činio, Pavao je pozivao i svoje suradnike da, kako je rekao Timoteju, *ispravno reže riječ istine* (2 Tim 2,15).

Otvoreno proziva i kori čin rodoskrvnuća (1 Kor 5), bludnost (1 Kor 6), daje savjete o ženidbi i vjenčanju (1 Kor 7), govori o odijevanju u liturgijskom prostoru (kod nas čak i poslužitelji oltara stoje u patikama i kratim hlačicama), kori ih za zatvaranje

pred milošću Božjom (2 Kor 6), opominje za svađe, zavisti, žestinu, spletkarenje, klevetanje, došaptavanje, nadimanje... (2 Kor 12).

Ukratko, činio je ono za što bismo danas rekli da ne spada na crkvene djelatnike i da je to miješanje u privatni život vjernika. Mi se danas borimo s djecom, kandidata za primanje sakramenata, zašto ne pohađaju sv. misu, a smijemo li to pitanje postaviti njihovim roditeljima i pozvati ih na odgovornost? A kamoli da smijemo govoriti o nečem drugom iz njihova privatnog života. To je za naše poimanje privatni život, za Pavla je to bio život kršćanina o kojem on itekako ima dužnost raspravljati. Dužnost!

5. Crkva je Tijelo Kristovo – početak novoga svijeta

Moralni zahtjevi nisu krajnja točka. Pavao ih smješta u širu kozmičku perspektivu (holistička dimenzija!). Kada u 1 Kor kori kršćane koji svoje međusobne sporove idu rješavati na poganskim, tj. civilnim sudovima, on to ne čini zbog nekog prozaičnoga razloga (ušteda na sudskim taksama i sl.). *Zašto se uopće parničite među sobom*, pita svoje vjernike (usp. 1 Kor 6,7)? Kasnije će ih poučavati da su oni kao zajednica zapravo tijelo Kristovo, a udovi jedan drugomu (1 Kor 12,12-30; Rim 12,3-8). Dakle, on zajednicu vjernika vidi kao novu društvenu i životnu cjelinu koja treba sve što može rješavati unutar sebe i da, kako kaže Solunjanima, *ne trebate nikoga vani* (1 Sol 4,12). Štoviše, Crkva treba, prema Ef i Kol, prerasti u novu kozmičku stvarnost i predstavljati puninu očitovanja Božjega plana s čovjekom.

No, Pavao je svjestan da ovakvo eklezijalno usmjerenje nema samo kozmičku nego i veoma konkretnu praktičnu pastoralnu vrijednost. Zajednica se s jedne strane mora distancirati od onih koji ne žive u skladu s apostolovim naputcima (2 Sol 3,6), a s druge strane njezini članovi trebaju jedan drugomu pomagati i sokoliti da ustraju (1 Sol 5,11). Time se, odstranjujući negativnosti i njihove protagoniste, osiguravaju visoki standardi kršćanskoga življenja pa zajednica onomu tko joj pristupi postaje mjesto svjedočenja u kojoj je moguće iskusiti spasenje i prisutnost Duha. Tako će, osim Pavlova propovijedanja, sam život zajednice postati pouka novopridošlim članovima. To je bila Pavlova pastoralna prevencija bilo kakvom doktrinarnom ili moralnom relativizmu u zajednici i najsigurniji put da ona postaje ono što i treba biti i čime se hrani – Tijelo Kristovo!

S obzirom na ovakav pristup, nije čudo da su ljudi onoga vremena, u potrazi za svjetlom Božjim, reagirali na prepoznatljivost Pavlovih kršćanskih zajednica. Zahvaljujući jasnim kriterijima i vrijednostima koje su se u njima njegovale, one su, iako ilegalne a njihovi članovi proganjani, zaživjele, razvijale se i imale svijetlu perspektivu. Ta činjenica nam daje pravo zaključivati o jasnoći, principijelnosti i intenzitetu Pavlova propovijedanja i drugih usmenih nastupa kojima je zajednice upravljao ovim smjerom.

ST. PAUL'S PREACHING

Ivica Čatić*

Summary

As the only possibility to get to the original sermons by St. Paul (except for those from ACT, which are a result of St. Luke's elaboration) is the reconstruction based on his epistles, this article, of pastoral orientation, examines the prominent moments of St. Paul's theological-pastoral thought, the foundation of his apostolic activities which he called preaching.

The first characteristic of his preaching is the well-known fact that St. Paul tried to avoid burdening his audience, i.e. Church community as hard as he could. This is reflected in his endeavour to excuse the converts from paganism from the burden of the Jewish Law; it was sufficient for them to be baptized to be allowed to enter the Church. The second feature of St. Paul's position was his inflexibility when it came to the basic elements of the Christian life, which were to be respected unconditionally. The best illustration is seriousness with which he apprehends and depicts the mystery of christening and its impact on the christened: ROM: 6-8: life of the Christian is a continuous pace in the novelty of the Spirit or there is no life! This brings us to the next characteristic of St. Paul's preaching of the Gospel: emphasis on moral life. Uncompromisingly denouncing and criticizing the inadequate moral standards in particular Church communities, he depicts the Church as a new cosmic reality which inevitably obliges the members of the community to the new life.

Seen from this point of view, St. Paul's preaching manifests dynamic tension by which he wants to lead the Church communities he addresses to the fullness of their purpose. Thus, from the pastoral perspective, the very life of the community becomes a moral for the bystanders and the testimony to the new members.

Key words: *St. Paul, St. Paul's epistles, St. Paul's preaching, Christian identity, moral life.*

* Dr. sc. Ivica Čatić, Catholic Faculty of Theology in Đakovo, J. J. Strossmayer University of Osijek, P. Preradovića 17, p.p. 54, 31400 Đakovo, Croatia, ivicat6@gmail.com